

Miljö- och hälsoskyddsavdelningen

Datum: 2020-05-19

Diarienummer: MHN-2020-1155-016

Konsekvenser vid konstaterad samhällssmitta

Syfte

Klargöra den kritiska gränsen för miljö- och hälsoskyddsavdelningen i form av bemanning, ekonomi och utförande av uppdrag. Bedömningen görs utifrån ett 6 månaders perspektiv. Vid längre eller kortare tid förväntas utfallet ett annat.

Bakgrund

Det rådande läget i världen idag med en pandemi och i Sverige konstaterad stor smittspridning gör att det finns en stor osäkerhet och oro i landet, och så även i Österåkers kommun. Oron berör bland annat fortsatt risk för stor sjukfrånvaro, högt antal dödsfall, stor press på vården, brist på skyddsutrustning och varor, samt ekonomisk osäkerhet för den enskilde, fåmansföretag och större företag.

Våra livsmedelsbutiker har en tid varit utsatta för hög arbetsbelastning inledningsvis när konsumenterna valt att bunkra varor och nu när allt fler lagar sin egen mat, många livsmedelsbutiker har även utlämning av paket i den omfattande handeln som pågår via webben. De flesta restauranger och caféer har sett en kraftig minskning av gäster när invånarna följer Folkhälsomyndighetens råd, att undvika folksamlingar och hålla avstånd. Restauranger och caféer har även behövt vida åtgärder av form av ommöblering, skyltning mm för säkerställa att det inte uppstår trängsel inomhus, på uteserveringar och i köer.

Många av de uppgifter vi utför på miljö- och hälsoskyddsavdelningen är kopplade till enskilda personer och företag. Vårt uppdrag är att kontrollera regelefterlevnad och att förhindra risk för hälsa och miljön, på kort eller lång sikt.

Utgångspunkten är full bemanning, 12 handläggare, en registrator, en timanställd miljöexpert och miljö- och hälsoskyddschefen. Den timanställda miljöexperten har avgränsade arbetsuppgifter och ingår inte i bemanningen för tillsyn och kontroll. Två av handläggarna är nyligen anställda varav en tillträdde i april och en kommer att tillträda i augusti i år. Arbetssituationen är därför redan ansträngd. Medarbetarenkäten 2019 visar att allt fler redan upplever en ökad arbetsbörda..

Smittspridningen i Sverige innebär att vi måste omprioritera vad vi arbetar med och hur vi arbetar. Arbetsuppgifter som inte kan utföras som vanligt i dagsläget är de där vi besöker en verksamhet, så kallad yttre tillsyn. Utöver detta finns det verksamheter som upplever stark stress av olika orsaker så som sjuka medarbetare, hög arbetsbelastning, låga eller inga inkomster. Det i sin tur innebär att vi, för att inte lägga extra börda på företagaren, i vissa fall måste nedprioritera även granskning av handlingar m.m. så kallad inre tillsyn. Nedprioriteringen tillsyn oavsett om det är yttre eller inre, får dock aldrig innebära en risk för hälsa eller miljön.

Den breda kunskap som finns hos handläggarna, tillsammans med tydliga skrivna rutiner ger en minskad sårbarhet vid en ökad sjukfrånvaro. Möjligheter att utföra många arbetsuppgifter på distans minskar risken för att smittor sprids på arbetsplatsen samt gör att personer med mycket lindriga symptom kan arbeta hemifrån.

Prognos

Folkhälsomyndighetens prognos är att smittläget avtar, med risk för att sedan öka igen efter semestrarna. Därför lägger vi en prognos för sex månader med mycket av arbetet förlagt på distans och med olika scenarier beroende på hur många som är arbetsföra.

Under normala förutsättningar och yttre tillsyn gör vi ca 1100 inspektioner per år. Inspektionerna fördelar sig inte jämt över året, flertalet utförs under perioden mars till och med november. Under innevarande år har ca 296 inspektioner genomförts till och med vecka 20, varav 80 inspektioner avser trängsel tillsyn.

Prioritetsordning

I

Samhällsviktig verksamhet är enligt MSB, livsmedelsförsörjning och att skydda folkhälsan för att undvika ökat tryck på vården. Det innebär bland annat att beredskap för misstanke om **matförgiftning** på grund av dricksvatten eller livsmedel, **utbrottsutredningar** och **RASFF** (livsmedelslarm) är viktigt att kunna hantera. Andra uppgifter inom livsmedelskontrollen som är viktiga att hantera och som har bäring på föregående är handläggning av pågående **administrativa åtgärder** t.ex. förelägganden eller förbud, verksamheter i erfarenhetsklass **C**, livsmedels**bedrägerier**, nya **påståenden** om effekt på virus och då specifikt Covid-19/Sars-cov-2/Coronavirus men även påståenden om att produkter har en egenskap som stärker immunförsvaret.

Även odeklarerade **allergener** är viktiga att hantera då det för matallergiker kan innebära en tid i akutsjukvården och i värsta fall intensivvård.

Alla misstankar om brister som kan utsätta personer för att akut fara ska kunna hanteras. Det kan även gälla miljö- och hälsoskyddsavdelnings skyldighet att

biträda smittskyddsläkare och länsveterinär med **smittspårning** enligt smittskyddslagen. Vårt uppdrag är då förutom smittspårning ofta att ge råd och information (legionella, giardia, listeria, salmonella hos katt, m.m.).

Registrering av inkommande ärenden i EDP Vision ska ske skyndsamt och är en uppgift som alla handläggare kan utföra.

Arbetet med **trängseltillsyn** är bundet till pågående smittläge och ingår inte i miljö- och hälsoskyddsavdelningens normala tillsyn. Trängseltillsyn sker på uppdrag av Smittskyddsläkaren vid väl valda tillfällen så som helger och varmt väder när många personer vistas ute. Även **råd** och **information** och informationsmaterial skickas återkommande till de verksamheter som Folkhälsomyndigheten pekat har ett långt gående ansvar för att se till att personer som vistas i deras verksamhetsområde håller avstånd. En lagändring som innebär att tillsynsansvaret flyttas till kommunerna (miljö- och hälsoskyddsnämnden) från Smittskyddsläkaren har aviserats.

2

Råd och information under vanliga förhållanden är viktiga, under de extraordinära förhållanden som råder idag är det extra viktigt för att verksamheterna ska känna sig trygga.

För att kunna hantera situationen måste rutinuppdateringar göras skyndsamt. Risk och konsekvensanalysdokument, kontinuitetsplan och dokument för regelbunden uppföljning av bemanning och arbetsuppgifter utformas. En dokumenterad **bemanningsplan** visar vilka handläggare som kan och ska täcka upp för varandra håller på att tas fram.

3

Ansökningsärenden och **anmälningsärenden** där kunden har en förväntan på att vi levererar ett tillstånd, en registrering eller ett svar av någon typ bör vi hantera med normal handläggningstid. I den här typen av ärenden kan förlängd handläggningstid bli aktuellt om det är färre handläggare i tjänst. Här är det viktigt att redan i ett tidigt skede informera sökanden om en ansträngd situation.

Viss tillsyn och kontroll är så kallade **styrd** tillsyn. Det är livsmedelskontroll, tillsyn av serveringstillstånd, tobakstillsyn i detaljhandeln, hälsoskyddstillsyn, miljöskyddstillsyn där företagen betalar en årlig avgift i förskott. De flesta företagen får tillsyn en eller flera gånger per år, vissa företag betalar en årsavgift men får tillsyn vartannat eller vart tredje år. Här försöker vi så långt det är möjligt i nuläget att bedriva inre tillsyn och senare även yttre tillsyn.

4

Behovsstyrda projekt där vi själva bedömer när, var och vilka verksamheter som behöver tillsyn kan skjutas upp. Verksamheterna har sällan en förväntan på att vi ska komma ut på tillsyn och har heller inte betalat någon tillsynsavgift i förväg. Den här typen av tillsyn debiteras en avgift i efterhand. Uteblir tillsynen, uteblir nämndens budgeterade intäkt.

Vissa **händelsestyrda** ärenden så som klagomål på boendemiljön och bullerstörningar är ofta långdragna ärenden. Här kan det vara viktigt att vara tydlig med att ärendet tar tid, många gånger måste få ta tid för att vara rättssäkert och att handläggningstiden under rådande förhållanden kan bli längre beroende på bemanningen. Sedan Coronapandemin bröt ut har en ökning av inkommande klagomål och förfrågningar kunna märka.

Kritisk gräns

Kritisk gräns bedöms vara 3 personer i tjänst i en vecka. I ett sådant läge kan endast den absolut viktigaste verksamheten upprätthållas. Vid färre än 3 personer är situationen ohållbar mer än några dagar och då under förutsättning att inget utöver det vardagliga inträffar. Uthålligheten bedöms vara en vecka om det är samma tre personer i tjänst. Därefter bedöms det bli en allt för svår arbetsmiljö ur psykosocial aspekt. Den kritiska gränsen och uthålligheten är beroende av vilka tre personer som arbetar, då personernas kompetens och erfarenhet kommer att ha stor betydelse. Kontoret ska bemannas under kontorstid.

Vid 4-6 personer i tjänst kan verksamheten hållas igång med kraftigt förlängda handläggningstider och behov av prioriteringar. Beslut om prioriteringsordning finns framtaget sedan tidigare.

Vid 7-9 personer sker en viss eftersläpning och vissa projekt eller tillsynsområden får skjutas på framtiden.

Miljö- och hälsoskyddsavdelningen arbetar nu med att omfördela tillsynen så att fler handläggare utför den tillsyn som måste genomföras eller är möjlig att genomföra. Den tillsyn som inte är möjlig att genomföra senareläggs tills Coronapandemin är över.

Avdelningen följer löpande upp hur miljö- och hälsoskyddsavdelningen ligger till med tillsyn och kontroll i förhållande till tillsyns- och kontrollplaner. Vi utvärderar löpande utfall och planerar åtgärder för så långt det är möjligt nå satta verksamhetsmål. Denna uppföljning ligger därefter till grund för den ekonomiska månadsuppföljningen.

En översiktlig **konsekvensanalys**, enligt MSB bedömningsgrunder, av påverkansgraden inom olika tillsynsområden genomförs månadsvis.

60 % personbortfall i 6 månader

Vid 60 % personbortfall innebär det att ca 5 (5,6) personer arbetar. Minst en person finns på kontoret per dag och övriga arbetar på distans. Den timanställda miljöexperten ingår inte i denna beräkning.

Med 5 personer i tjänst kan verksamheten hållas igång med kraftigt förlängda handläggningstider och strikt prioritering. Som tidigare angivits påverkas utfallet även av vilka handläggare som är i tjänst. I bästa scenariot är alla arbetsområden presenterade av erfarna handläggare som kan fördela, leda och prioritera arbetet. I sämsta scenariot är det nyanställda, visserligen med kompetens men utan erfarenhet av avdelnings arbete, och handläggare med avgränsad kunskap inom kontorets arbetsuppgifter. Det senare scenariot gör att handläggningstiden förlängs ytterligare och att prioritetsordningen blir svår att tillämpa vilket i sin tur leder till en ökad press på handläggarna och en ytterst svår arbetsituation. Hur svår arbetsituationen blir och hur stora konsekvenser det medför är till mycket stor del beroende av personernas kompetens och erfarenhet.

Planerad tid för hela året är 17 991 timmar. Med 60 % personbortfall i 6 månader minskar tillgänglig tid med 3 598 timmar vilket ger 12 534 timmar över helår. Årets situation medför förändrade arbetsuppgifter och att nya arbetsuppgifter har tillkommit vilket medför att insats, utfall och ekonomisk prognos förväntas avvika från behovsplanering och budget.

Särskilda behov

För att klargöra om något tillsynsområde är särskilt sårbart håller en bemanningsplan på att tas fram. Planen ska visa sårbarhet på personnivå och leda till utbildning av fler handläggare inom området om behov påvisas.

Personalförstärkning och alternativa möjligheter för arbete

Arbete på distans med Skypemöten, Teamsmöten och telefonmöten ger möjlighet till uthållighet vid risk för smitta. Ett fåtal personer bemannar kontoret vilket gör att dessa kan hålla avstånd från varandra.

Det finns möjlighet till samverkan mellan kommunerna om så skulle behövas. SKR har tagit fram ett förslag och en informationskrift för samverkansavtal som ska underlätta för kommuner att skriva avtal som gör det möjligt att använda handläggare från annan kommun. Det förutsätter dock att det finns handläggare tillgängliga i annan kommun.

Beroende av externa leverantörer och konsekvenser

ALS är upphandlat för analys av vattenprover. Livsmedelsprover och andra typer av analyser kan utföras av tex Eurofins. Provtagningsutrustning levereras av upphandlat labb och övriga labb efter beställning.

Information anländer fortlöpande från ALS och Eurofins om hur deras arbete fortlöper och deras uthållighet. Bägge laboratorierna är stora och inga avbrott förväntas av analysverksamheten.

Avtal finns med Synlab för provtagning i Åkerströmmenprojektet. Även det är ett stort laboratorium med god uthållighet.

Miljö- och hälsoskyddsavdelningens ärendehanteringssystem, EDP Vision, kan ersättas med annan typ av registerföring. Vi använder fortfarande pappersarkiv. Arbetet med att föra in ärenden i systemet i efterhand kan bli ett omfattande arbete beroende på hur långvarigt bortfallet blir.

Förändrat arbetsätt

Framförallt inom områdena livsmedelskontroll och tillsyn enligt alkohollagen har en stor del av tillsynen behövt ställas om från yttre tillsyn och kontroller på plats till inre tillsyn. Yttre tillsyn genomförs endast i begränsad omfattning, vid misstankar om brister som kan utsätta personer för akut fara eller i vissa tillståndsärenden. Den yttre tillsynen skjuts fram till senare i år. På grund av de ändrade arbetsuppgifterna har vissa handläggare fått tillfälligt ändrade arbetsuppgifter inom andra tillsynsområden. Inom området miljöskydd och då främst beträffande tillsyn av små avlopp, skrottomter och förorenade områden har tillsynen prioriteras sedan Coronapandemin uppstod.

De personer som vanligtvis arbetar med livsmedelskontroll och tillsyn inom alkohollagens område arbetar sedan mitten av april även med trängseltillsyn på restauranger, caféer och andra serveringsställen. Tillsynen handlar om att sprida information och att på plats kontrollera att reglerna efterlevs. Tillsyn görs dagtid (lunch och afterwork), kvällstid och nattetid. En hel del frågor inkommer om trängsel i livsmedelsbutiker och på allmänna platser. Beträffande trängsel i livsmedelsbutiker informerar avdelningen butikerna och när det gäller allmänna platser måste avdelningen hänvisa till Polisen. Avdelningen har tillsammans med digitaliseringsavdelningen infört en e-tjänst för *"Anmälan om brister i livsmedelshantering"* på www.osteraker.se där bland annat trängsel i restauranger kan anmälas. När det är möjligt kan viss tillsyn med stöd av alkohollagen och livsmedelslagen genomföras vid samma tillfälle som trängseltillsyn.

Klagomål på grannstörningar, trafikbuller, nedskräpning mm har ökat under våren 2020 och avdelningen misstänker att det finns en koppling att fler människor än vanligtvis visats mer, framförallt dagtid, i sina bostäder och ute i skog och mark.

Planering pågår inom kommunen för att möta prognoserna att fler kommer att vistas hemma under sommaren. En ökad belastning förväntas på bland annat badplatser, utegym, uteserveringar, i parker, gästhamnar vilket kan innebära en ökad risk för klagomål på trängsel, nedskräpning, omgivningsstörningar och trafikbuller.

Miljö- och hälsoskyddsavdelningens beroende av Kommunens tjänster och konsekvenser

Digitaliseringsavdelningen kan inte ersättas.

Vid inspektioner och provtagning kan Bilpoolen ersättas med privat bil, hyrbil, taxi samt cykel.

Om upphandlat laboratorium inte kan hämta prover för analys som avtalat, eller om provtagning sker vid annan tid kan prover sändas med budbil, taxi eller levereras med bil.

Tjänster

De tjänster vi tillhandahåller är möjligheten att i servicecenter hämta vattenprovtagningsflaskor och lämna vattenprover för analys. Övriga arbetsuppgifter är styrda av lagar, förordningar och föreskrifter. En del av arbetsuppgifterna innebär att privatpersoner eller företag behöver kontakta miljö- och hälsoskyddsavdelningen för att kunna utföra något som kan vara viktigt eller brådskande såsom olika typer av tillstånd.

Ekonomi

Det förbrukningsmaterial som används är papper till skrivaren, aktomslag, delgivningskvitto samt en mindre mängd anteckningsblock och pennor. Det är svårt att se att det skulle kunna ske besparingar inom det området.

Uteblivna inspektioner innebär uteblivna intäkter. Trängseltillsyn efter ordinarie arbetstid innebär merkostnader för övertid.

Kommunicering

Inom miljö- och hälsoskyddsavdelningen sker en daglig kommunikering av vilka som arbetar hemifrån och vilka som arbetar på distans och vilka personer som ansvarar för post, registrering mm.

Tillsynsplaner och uppföljningsdokument uppdateras löpande för att möta behov av omfördelning av resurser. Omfördelningar och övriga förändringar kommuniceras inom arbetsgrupperna och på arbetsplatsträffar.

Större förändringar såsom utebliven tillsyn, omfattande omfördelningar och ekonomiska konsekvenser behandlas av Miljö- och hälsoskyddsnämnden i första hand genom månadsuppföljningarna och vid större förändringar i separata beslut.